

Rusya-Ukrayna Savaşı, Zorunlu Göç ve İnsani Koridorlar: Sosyal Hizmet Bağlamında Bir Değerlendirme

The Russia-Ukraine War, Forced Migration and Humanitarian Corridors: An Assessment in the Context of Social Work

Mehmet BAŞCILLAR¹, Mustafa KARATAŞ², Merve Deniz PAK GÜRE³

ÖZ

Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan savaş, zorunlu göçle sonuçlanmış, milyonlarca insan yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalmıştır. Uzun bir süre ateşkesin sağlanamaması ve yerleşim birimlerinin hedefinde olması, sivil nüfusun güvenli tahliyesini önemli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Savaştan etkilenen nüfus gruplarının güvenli bir şekilde bölgeden ayrılabilmesinde, kırılğan grupların insani yardımlarla buluşturulabilmesinde ve sosyal hizmetlerin sunumunda insani koridorlar önemli işlevler üstlenmektedir. Göçmen nüfus gruplarının iyilik halinin ve sosyal işlevselliğinin sağlanmasında, savaşın yol açtığı insan hakkı ihlallerinin asgari düzeye indirilmesinde sosyal hizmet mesleği önemli roller üstlenmektedir. Bu çalışmada Rusya-Ukrayna Savaşı neticesinde meydana gelen zorunlu göçün, insani koridorlar özelinde ve sosyal hizmet disiplini bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan etkilenen nüfusun korunmasında ve güçlendirilmesinde ortak amaçlar çerçevesinde çalışmaların yapılması için Barış İçin Sosyal Hizmet Ağı kurulmuştur. Bu ağ zorla yerinden edilen mültecilerin ihtiyaçlarına cevap vermenin yanı sıra ülkede kalan nüfusa yardım etmek için profesyonelleri ve toplulukları koordine etmektedir. Bu çalışmanın göç alanında hizmet veren başta sosyal hizmet uzmanları olmak üzere insani yardım alanında tüm çalışan profesyonellerin uygulamalarına ışık tutacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsani Koridor, Rusya-Ukrayna Savaşı, Sosyal Hizmet, Zorunlu Göç

ABSTRACT

The war between Russia and Ukraine resulted in forced migration, and millions of people had to evacuate their place of residence. The fact that a ceasefire could be unachieved for a long time. The settlements remain the targets of the attacks made the safe evacuation of the civilian population from the conflict area an important agenda. Humanitarian corridors occupy a critical role in the safe departure, humanitarian aid and in the delivery of social services of the war-affected population groups from the region. Social work discipline carries out a crucial role in ensuring the well-being and social functionality of immigrant populations and minimizing human rights violations. This study aims to evaluate the forced migration that occurred as a result of the Russia and Ukraine War in the context of humanitarian corridors and social work. The Social Work for Peace was established to the protection and strengthening of the population affected by the Russia and Ukraine War. These network coordinates professionals and communities and assist the remaining population in the country. This study will shed light of professionals working in the field of humanitarian aid, especially social workers serving in the field of migration.

Keywords: Humanitarian Corridor, Russia-Ukraine War, Social Work, Forced Migration

¹Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet BAŞCILLAR, Sosyal Hizmet, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, mehmetbascillargmail.com, ORCID: 0000-0002-0223-8050

²Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa KARATAŞ, Sosyal Hizmet, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, mustafakaratas83@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0998-2552

³Dr. Öğretim Görevlisi, Merve Deniz PAK GÜRE, Sosyal Hizmet, Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, mervedenizpak@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7060-3729

GİRİŞ

Ukrayna'daki savaş, son otuz yılın Avrupa'ya en hızlı toplu göçü olarak tanımlanmaktadır.¹ 2022 yılının Mart ayında savaşın üçüncü haftası geride kalırken Rusya'nın saldırıları sonucu 75'i çocuk olmak üzere toplam 902 sivil yaşamını yitirmiş, 1459 sivil ise yaralanmıştır. Sivil ölümlerin büyük çoğunluğu, topçu-roket sistemleriyle yapılan saldırılar ile hava saldırıları sonucu meydana gelmiştir.² Savaşa bağlı kötüleşen insani koşullar sonucunda ortaya çıkan büyük ölçekli ve karmaşık göç, güvenlik, barınma, sağlık hizmetlerine erişim, bakım yükü ve çocuk refahı gibi alanlarda önemli risklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ukrayna'daki gelişmeler, insan tacirlerinin savaştan kaçanların kırılganlığından yararlanma ihtimaline ve güvenlik endişelerine işaret etmektedir. Nitekim göçmen nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan kadın, yaşlı ve çocuk gibi nüfus grupları insan ticaretinin hedefinde yer almaktadır.³ Savaş nedeniyle yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalan göçmenlerin en temel sorunları arasında barınma bulunmakta; göçmenlerin önemli bir bölümü geceyi ailenin/arkadaşının evinde, kiralık dairede, sığınakta, toplanma merkezinde veya otelde geçirdiğini ifade etmektedir.⁴ Savaşla birlikte sağlık hizmetlerine erişim son derece güçleşmiş, yeraltı metro istasyonlarında veya sığınaklarda yapılan doğumlar medyaya yansımıştır. Savaşın yalnızca ilk üç aylık döneminde Ukrayna'da yaklaşık 80.000 kadının doğum yapacağı öngörülmektedir.⁵ Yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalan bireylerin önemli bir bölümü aile üyelerinin veya sevdiklerinin bakımını üstlenmektedir. Ukrayna'da savaş sürerken yapılan bir araştırmada katılımcıların %88'inin beraberinde çocuk, %56'sının yaşlı, %32'sinin kronik hasta, %19'unun engelli ve %10'unun hamile olan kişilerin yer aldığı bulunmuştur.⁴ Ukrayna'da çocuklar, ölüm ve yaralanma gibi travmatik yaşam olaylarını deneyimlemektedir. Savaş, ülkedeki 7,5 milyon çocuğun iyilik hali için büyük risk oluşturmakta, savaşın yoğunluğuyla birlikte temel insani

gereksinimlerin önemi her geçen gün artmaktadır.⁶ Tüm bu travmatik yaşam deneyimlerine karşın saldırıların devam ettiği bölgelerden sivil halkın tahliyesinde, temel insani ihtiyaçların giderilmesinde, can kayıplarının önlenmesinde ve savaştan ağır bir şekilde etkilenen kırılgan nüfus gruplarına psikososyal hizmetlerin sunumunda insani koridorların hayati önemi bulunmaktadır.

İnsani koridorlarda güvenlik kaygısıyla hazırlıksız olarak harekete geçen toplulukların gıda, barınma, tıbbi bakım gibi temel gereksinimleri ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında koridor güzergâhında ilerleyen kırılgan nüfus gruplarının güvenlik gereksinimi devam etmektedir. Buradaki hizmetlerin sağlanması kapsamında özellikle kaynak ülke ile hedef ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve coğrafi şartlar büyük önem taşımaktadır.⁷ Kaynak ülke ve hedef ülke arasında oluşan insani koridorlarda göç süreçleri açısından önemli risk faktörleri de bulunmaktadır. Göç öncesinde (travmatik unsurlar, yerinden edilmeler, doğal felaketler, iç karışıklıklar ve savaş vb.) ve göç sırasında meydana gelen krizler (aile üyelerinin ayrı düşmesi/kaybı, temel insani ihtiyaçların eksikliği, güvenlik zafiyetinin olması vb.), insani koridorlarda yaşanabilen olumsuz yaşam deneyimleri arasında yer almaktadır.⁸

Savaş ve çatışma ortamlarında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarının ortaya konulmasında bu zorlu koşullarla karşı karşıya kalan toplulukların gereksinimlerinin ifade edilmesi önem taşımaktadır. Çünkü sosyal hizmet uzmanları mesleki müdahalelerini bu sorun ve ihtiyaçlar çerçevesinde yerine getirmektedir. Savaş ve çatışmalar psikososyal, çevresel ve ekonomik yönlerden pek çok olumsuz sonuca neden olmaktadır. Bu yönüyle savaşlar, sağlık açısından karmaşık acil durumlar yaratmakta; yaşam ortamlarını tahrip etmekte; altyapıda önemli hasarlara neden olmakta, korku ve güvensizlik oluşturmaktadır.⁹ Savaş ortamlarında siyasi ve sosyal düzen bozulmakta, barış tehlikeye girmekte,

devletin askeri alandaki yatırımlarının artması sonucunda yurttaşların ihtiyaçları ihmal edilmeye başlamaktadır. Çevre üzerindeki etkiler açısından ise alt yapının bombardıman ve çatışmalarla kullanılamaz hale gelmesi, ormanların yok olması, toprağın verimsizleşmesi, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının yok olması, radyoaktif kirliliğin meydana gelmesi bulunmaktadır. Buradan hareketle, savaşlar devletlerin kaynak, çevre, can ve mal kaybına sebep olmaktadır.¹⁰

Bu çalışmada Rusya-Ukrayna Savaşı neticesinde meydana gelen zorunlu göçün, insani koridorlar özelinde ve sosyal hizmet disiplini bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bakış açısından hareketle bir sonraki bölümde 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya- Ukrayna Savaşının arka planı ana hatlarıyla ele alınacaktır.

Rusya-Ukrayna Savaşı'na Genel Bakış

21 Şubat 2022'de Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna'nın doğusundaki Luhansk ve Donetsk bölgelerini bağımsız devlet olarak tanıdığını, Rus askeri birliklerinin “barışı koruma” görevini üstlendiğini açıklamış, ertesi gün Rus parlamentosu Putin'e ülke sınırları dışında askeri güç kullanılabilmesi için yetki vermiştir.^{11, 12} Ukrayna genelinde olağanüstü hal ilan edilmesinin ardından Rusya, 24 Şubat 2022 tarihinde fiilen Ukrayna'yı işgal etmeye başlamış, başkent Kiev dâhil olmak üzere ülkenin birçok şehrinde patlamalar yaşanmıştır.^{13,14} Yaşanan bu gelişmelerin üzerine Avrupa Birliği, Ukrayna'dan gelecek mültecileri kabul etmeye hazır olduğunu açıklarken, işgalin henüz ikinci gününde 50.000 Ukraynalının ülkeden ayrıldığı belirtilmiştir.^{15,16} Rus askerlerinin başkente yaklaşmasıyla birlikte Kiev genelinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, işgalin dördüncü gününde yarım milyondan fazla Ukraynalı ülkeyi terk etmiştir.^{17,18} Ukrayna'nın doğusunda yer alan ve ülkenin en büyük ikinci şehri olan Kharkiv ve Mariupol ile güneyindeki Kherson kentleri Rus saldırılarından yoğun bir şekilde etkilenen kentler arasında yer almıştır.¹⁹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Rusya'ya askeri

operasyonları “acilen, tamamen ve koşulsuz” durdurması için çağrıda bulunmuş, 141 ülke Ukrayna'nın bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunması yönünde oy vermiştir.²⁰ Rusya-Ukrayna arasında gerçekleşen ikinci müzakerede sivillerin tahliyesi için insani koridorların tesisi üzerinde taraflar anlaşmıştır.²¹ Buna karşın ateşkese Rus tarafınca uyulmadığı gerekçesiyle bölgede yaşayan sivil nüfusun tahliyesi askıya alınmış, “güvenli bölgelere” Rus saldırılarının devam etmesi üzerine tahliyeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.^{22, 23} Türkiye'nin ev sahipliğinde Antalya'da Ukrayna ve Rusya Dışişleri Bakanları arasında gerçekleşen görüşmede ateşkes sağlanamamıştır.²⁴ Bu koşullar Ukrayna içerisine ve ülke dışına yönelen kitlesel göçlerle sonuçlanmıştır.

Rusya-Ukrayna Savaşı Çerçevesinde Zorunlu ve Kitlesel Göç

Göç olgusu, çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmaktadır. Literatürde göçün nedenleri odağında zorunlu ve gönüllü göç; süreleri göz önüne alındığında kalıcı ve geçici göç; göç edilen yer dikkate alındığında ise iç ve dış göç gibi sınıflandırmalara rastlanmaktadır. Bireylerin daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek adına göç etmeye özgür iradeleriyle karar vermeleri ‘gönüllü göç’ kapsamında değerlendirilmektedir. Buna karşın insanların yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmaları durumunda ise ‘zorunlu göç’ olgusu söz konusu olmaktadır.²⁵

Zorunlu göç, mültecilerin veya ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin çatışmaların yanı sıra doğal veya çevresel afetler, kimyasal veya nükleer afetler, kıtlık veya kalkınma projeleri nedeniyle meydana gelen insan hareketleri olarak tanımlanmaktadır.²⁶ Zorunlu göç, silahlı çatışmaların, doğal kaynaklara adil olmayan erişimin, olumsuz yaşam koşullarının ve yaygın insan hakları ihlallerinin bir sonucu halini almıştır. Esasında zorunlu göçlerin önemli bölümü seçenekleri ciddi şekilde sınırlandıran sosyoekonomik ve politik güçler bağlamında gerçekleşmektedir.²⁷ Dünya genelinde milyonlarca insan, mülteci veya ülke

içerisinde yerinden edilmiş kişi statüsüyle evlerini terk etmek zorunda kalmaktadır. Zorunlu göç, savaşlar, iç çatışmalar veya doğal afetler gibi travmatik yaşam olaylarının ardından gerçekleşmekte ve gönüllü göçten farklı sonuçlar doğurmaktadır. Zira zorunlu göçün etkilerinin incelenmesi, olumsuz sonuçları en aza indirecek politikaların belirlenmesi için son derece önemlidir.²⁸ Zorunlu göç, bireylerin yaşamını ekonomik, sosyal ve politik boyutlarıyla etkilemektedir. Zorunlu göçe bağlı yoksulluk deneyimleri ve işsizlik *ekonomik*; eğitim yaşamının ve sağlık hizmetlerine erişimin güçleşmesi *sosyal*; temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilmesi ise *politik* zemindeki değişimlere örnek gösterilebilir.²⁹ Göç etmek zorunda kalanlar, göç sürecinde ve sonrasında hayatlarını değiştirecek deneyimler yaşamaktadır. Göçmenler, şiddetten kaçmak ve göç öncesi durumlarından daha düşük yaşam standartlarına sahip kamplara ulaşabilmek için çoğu zaman evlerini ve diğer değerli varlıklarını terk etmek zorunda kalmaktadır.³⁰ Nihai varış noktasının olmaması, bir yerden bir başka yere sürekli hareket halinde olunması ve geleceğe ilişkin belirsizlik duyulması, zorunlu göçmenlerin zorlu ve karmaşık deneyimlerine işaret etmektedir.³¹

Son dönemlerde yaşadıkları ülkeyi terk etmeye mecbur kalan insanların sayısında dünya genelinde büyük artış yaşanmaktadır. Hiç şüphesiz bu durumun arka planında savaşlar ve afetler önemli rol oynamakta; zorunlu göç yalnızca göçmenlerin değil aynı zamanda toplumun her bir üyesinin yaşantısında doğrudan veya dolaylı olumsuz etkiler barındırmaktadır.³²

UNHCR verilerine göre savaşın yirminci günü itibariyle Ukrayna'da 3 milyon 489 bin kişi, ülkeyi terk ederek Polonya, Romanya, Moldova, Macaristan, Slovakya, Rusya ve Belarus'a göç etmiştir. En çok Ukraynalı nüfusa ev sahipliği yapan ülke ise yaklaşık iki milyon mülteci ile Polonya olmuştur.³³ Savaş nedeniyle Mart 2022 tarihi itibariyle ülke içerisinde 6.5 milyonun üzerinde insanın yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldığı belirtilmektedir.³⁴ Ukrayna'nın 44 milyonluk

nüfusu göz önüne alındığında, ülke nüfusunun yaklaşık çeyreğinin, savaş nedeniyle yaşadığı yeri terk ettiği, ülke içine veya dışına insani koridorlar üzerinden göç etmek zorunda kaldığı fark edilmektedir.

İnsani Koridor Kavramı

Bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine çeşitli nedenlerden dolayı göç hareketleri gerçekleşebilmektedir. Bu göç hareketlerinin nedenleri arasında ekonomi, ticaret, vize anlaşmaları, yaşanan olağan üstü durumlar, politik ve siyasi karışıklıklar vb. faktörlerin rol oynadığı söylenebilir. Uluslararası insani koridorlardaki hareketlilikler genel olarak kaynak ülke ve hedef ülke arasında meydana gelmektedir. Bu bağlamda kaynak ve hedef ülke tanımlarının bilinmesi büyük önem arz etmektedir. Kaynak ülkeyi göç hareketlerinin (yasal ya da yasadışı) başlangıcı durumundaki ülke, hedef ülkeyi ise göç hareketleri için varılacak hedef konumdaki ülke olarak tanımlanmaktadır.³⁵

Literatür incelendiğinde çeşitli nedenlerden dolayı birçok insani koridorun oluştuğu ve bununla ilgili olarak araştırmaların gerçekleştirildiği görülebilmektedir. Yakın tarihte Suriye'de meydana gelen ve hala bölgesel istikrarsızlıkların sürdüğü bilinmekle birlikte bu ülkeden özellikle Türkiye, Lübnan ve Ürdün'e insani koridorların oluştuğu bilinmektedir. Bununla birlikte Hindistan'dan Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveyt'e ve Sudan'dan Güney Sudan'a uzanan insani koridorlar bulunmaktadır.³⁶ İnsani koridorlarda kırılğan göçmen toplulukların ele alınması gerekmektedir. Toplu göç hareketlerinde kadınlar, refakatsiz çocuklar, yaralı ve diğer gereksinimleri bulunan göçmenler özel desteğe ihtiyaç duyabilmektedir.³⁷ Bundan dolayı koridorda yer alan insan topluluklarının güvenliğinin sağlanması ve savunmasız göçmenlerin güvenli geçişlerinin sağlanması insani krizin yaşanmaması açısından büyük önem taşımaktadır. Bunu sağlamak adına insani koridorlarda güvenliğin sağlanması, göç eden toplulukların temel hizmetlere ulaşımı için geçici ya da kalıcı hukuki alt yapı

oluşturulması gerekmektedir. Yakın zamanda Suriye’den insani koridorlar üzerinden yaşanan kitlesel göçler sonucunda Türkiye, temel hizmetlerin sunumu ve insani ihtiyaçların giderilmesi için “geçici koruma” statüsünü etkin hale getirmiştir. Bu kapsamda ülkeye giriş yapan göçmenlerin bireysel değerlendirme yapılmaksızın geçici koruma statüsünden yararlanmaları sağlanmıştır. Buradan yola çıkarak özellikle insani kriz boyutunda oluşan insani koridorlarda hedef ülkelerin gerekli tedbirleri almalarının yaşanabilecek hak ihlallerini asgari düzeye indireceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışma kapsamında insani koridorların krizler odağında incelenmesi daha yararlı olacaktır. Ülkelerde mevcut yasalar ve kurumsal düzenlemeler neticesinde koruma ihtiyacı olan bireylere sınırlı hizmetler verilebilmektedir. Yeterli imkânlar ve düzenlemeler olsa dahi göçmenlere dönük uygulamalarda önemli boşluklar meydana gelebilmektedir. Başlangıç durumu ne olursa olsun (akut ya da yavaş başlangıçlı) farklı olayların tetiklediği insani krizler kitlesel ya da bireysel göçlere neden olabilmektedir. Bu durum özellikle insani koridorlarda bulunan göçmenlerin korunmalarının gerekliliğini göstermektedir. İnsani koridorlarda oluşan hareketlenmelerde, insani krizlerin can güvenliği, fiziksel güvenlik, temel insan ihtiyaçlarındaki eksikliklerden kaynaklanabildiği, hem kaynak ülkede hem de hedef ülkede aynı ihtiyaçların devam ettiği görülebilmektedir.³⁸ İnsani koridorlar üzerinden hedef ülkelere ulaşım sağlayan göçmenlerin uluslararası anlaşmalardan doğan hakları bulunmaktadır. Bundan dolayı insani yardımın ulaştırılması, insan haklarının güvence altına alınması ve güvenliğin sağlanmasında devletlerin sorumlulukları bulunmaktadır.³⁹

İnsani koridorlar, sadece bağlantılı bulunduğu ülkelerin sorumluluğunda değildir. Bu durumun küresel anlamda değerlendirilerek külfet paylaşımının diğer ülkeler tarafından da üstlenilmesi gerekmektedir. Külfet paylaşımı ifadesiyle anlatılmak istenen kitlesel göç hareketleri ile

ilgili maliyet ve sorumlulukların paylaşımıdır. Külfet paylaşımı, insani koridorlarda oluşan kitlesel göçlerin daha iyi bir şekilde yönetilmesi ve sağlanan korumanın daha geniş kitlelere ulaştırılması için vazgeçilmezdir.⁴⁰ İnsani koridorlarda oluşabilecek temel insan ihtiyaçlarının karşılanmasında külfet paylaşımında devletler kadar sivil toplum örgütlerinin de sorumlulukları bulunmaktadır. Uluslararası düzeydeki sivil toplum kuruluşlarının gerek doğrudan saha çalışması yaparak gerek yereldeki sivil toplum örgütlerine destek vererek söz konusu külfeti paylaşmaları önemlidir.⁴¹ Bu bağlamda Ukrayna-Rusya savaşından kaynaklı oluşan insani koridorların değerlendirilmesi önemlidir.

Rusya-Ukrayna Savaşı Özelinde İnsani Koridorlar

Rusya-Ukrayna Savaşı’nın olumsuz etkileri ile birlikte sivil halkın çatışma bölgelerinden tahliyesi için altı adet insani koridorun açılması gündeme gelmiştir. Bu şekilde olası bombalama yapılabilecek bölgelerden güvenli yerlere insanların kitlesel olarak tahliyesi amaçlanmaktadır. İnsani koridorlarda hareketlenmenin başlaması ile birlikte ailelerin parçalandığı, göçmenlerin sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerden yoksunluk yaşadığı görülmüştür.⁴² Söz konusu insani koridorlar sivil nüfusun bölgeden güvenli tahliyesine imkan sağlamıştır. Öte yandan Rusya’nın insani koridoru gözetmeksizin saldırılarını sürdürdüğüne yönelik iddialar kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Bu durum zaman zaman tahliye sürecinin askıya alınmasına veya tamamen durmasına da yol açmıştır. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde insani koridorlarda geçiş öncesi ve sonrası bilgilendirmelerin önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda özellikle Avrupa Komisyonu’nun Ukrayna’dan insani koridorlarla ülkeyi terk edecek kişilere yönelik uyarıları bulunmaktadır. Bu uyarılarda ilk olarak Ukrayna vatandaşlarının ülkeyi terk etmeden önce yapmaları gereken hususlar yer almaktadır. Burada Avrupa ülkelerine geçiş yapan Ukrayna vatandaşlarının geçerli bir seyahat dokümanı

ile hedef ülkelere girebileceği belirtilmektedir. 24 Şubat 2022 itibarı ile can güvenliği nedeni ile ülkesini terk etmek zorunda kalan Ukrayna vatandaşlarına Avrupa Birliği ülkeleri tarafından geçici koruma verilmiş, bu korumanın bir yıl süreceği, savaş koşullarına göre bu statünün uzatılabileceği belirtilmiştir. Avrupa Komisyonu ayrıca çocuklar ile ilgili hususlara dikkat çekmiş, Ukrayna'dan Avrupa Birliği bölgesine gelen çocuklarla ilgili olarak psikososyal destek, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim ile ilgili hızlı müdahalelerin yapılması gerektiğinin altı çizilerek refakatsiz çocuklara odaklanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede çocuk koruma hizmetleri bünyesinde görevli uzmanların insani koridorlarda görev alması gerektiği belirtilmiş ve *aile takip mekanizmasına* öncelik verilmiştir.⁴³ Aile takip mekanizması, olağan üstü durumlarda kaçırılan, ebeveynlerini yitiren, savaş ya da benzeri saldırılarda ailelerinden ayrı kalan çocukları aile üyeleri ile yeniden bir araya getirmek ya da yakın aile üyelerinin yanına yerleştirmek için tasarlanan programlar olarak tanımlanmaktadır.⁴⁴

Ukrayna'daki insani kriz ile ilgili olarak sivil toplum örgütlerinin "Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi" nezdinde yayınladığı ortak raporda, yerinden edilen insanların rakamlarının tam olarak bilinmediği ancak tahmin edilenden fazla olduğu belirtilmektedir. Ayrıca 12 milyondan fazla insanın artan güvenlik riskleri, köprülerin ve yolların tahrip edilmesinin yanında güvenlik ve barınma noktaları konusunda bilgi eksikliği nedeniyle mahsur kaldığı ya da yaşadıkları bölgeden ayrılamadıkları vurgulanmıştır.⁴⁵ Sivillerin güvenli tahliyesi için tatmin edici güvenlik garantilerine sahip insani koridorların hem kaynak hem de hedef bölgelerde güvenlik altına alınmasına söz konusu raporda dikkat çekilmektedir.

Savaş ve Çatışma Ortamlarında Sosyal Hizmet

Savaş çoğunlukla çocuklar, yaşlılar, engelliler ve kadınlar (özellikle hamile ve emziren anneler gibi) üzerinde dezavantajlar

yaratmaktadır. En temelde yaşam hakkına yönelik yoğun tehditlerden dolayı risk altındaki gruplar çatışma veya zulüm nedeniyle zorla yerinden edilmektedir. Bu gruplar, insan hakkı ihlalleri, güvensizlik ve belirsizlik, temel insani hizmetlere erişememe, ayrımcılığa uğrama, barınma sorunu yaşama ve ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalma gibi güç süreçlerden geçmektedir.⁴⁶ Bununla beraber, savaş öncesindeki sorunlar daha da derinleşmektedir. Fiziksel yönden savaşın etkilerine bakıldığında, yaralanmalar, hastalıklar ve engellilik durumları, can ve mal kayıpları, cinsel taciz ve tecavüzler, açlık, kıtlık, temiz suya erişememe gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Psikososyal açıdan bakıldığında, savaşların bu gruplar üzerinde derin etkileri olduğu görülmektedir. Silahlı çatışmalar bireylerin, ailelerin ve toplulukların yaşadıkları bölgelerden koparılması, zorla yerinden edilmesi, yaşanan bölgeden kaçılması veya sığınakta kalınması gibi süreçlerden dolayı yoğun korku yaşanması, ruh sağlığı sorunlarının şiddetlenmesi ve koruyucu olan sosyal ağların yok edilmesi ile sonuçlanmaktadır.⁴⁷ Ruh sağlığı sorunlarının başında akut stres bozukluğu ya da travma sonrası stres bozukluğu belirtileri, uzamış yas tepkileri, majör depresyon, kaygı bozuklukları, bedenselleştirme bozuklukları ve uyku bozuklukları bulunmaktadır.⁴⁸ Belirsizlik, değersizlik, çaresizlik ve gelecek kaygısı ruhsal sorunları artırmaktadır. Sosyal sorunlar arasında ise günlük yaşam dinamiklerinin değişmesi, alışkanlıkların engellenmesi, bireylerin evinden, işinden, okulundan ve ikametinden uzaklaşması, beslenme, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlara erişim sağlanamaması, ekonomik yönden zayıf olunması ve güvensiz koşullarda yaşamına devam etmek zorunda kalınması bulunmaktadır. Aynı zamanda savaş sebebiyle toplulukların birbirinden uzaklaşmasıyla etnik milliyetçilik ve mezhepçilik gibi davranış dinamikleri gelişebilmektedir.⁴⁹

Bir meslek olarak sosyal hizmet, çatışmalarla ilgilenme konusunda uzun süredir devam eden bir geleneğe sahiptir.

Sosyal hizmetin kökenleri, yükselen sosyopolitik gerilimler ve çatışmalar bağlamına dayanmaktadır. Öyle ki sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışından itibaren savaşlardan ve çatışmalardan etkilenen ve zorla yerinden edilen topluluklarla çalışmak her zaman odakta yer almıştır. Sosyal hizmet mesleği savaş ve çatışmalar sonucunda gerçekleşen toplumsal değişimlere ve kitlesel şiddetin yıkıcı etkilerine duyarlıdır. Savaş ve çatışmaların insanları evlerinden, ailelerinden, okullarından ve bağlı oldukları diğer ağlardan mahrum bırakması nedeniyle bunlar insan kaynaklı afetler olarak kabul edilmektedir.⁵⁰ Bu nedenle sosyal hizmet mesleğinin kriz bölgelerinde yaptığı çalışmaların önemi artmaktadır. Buradan hareketle sosyal hizmet uzmanları savaş ve çatışmalar sırasında ve sonrasında müracaatçı sisteminin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çeşitli mesleki uygulamalar gerçekleştirmektedir. Bu uygulamaların temelinde insan haklarının korunması, risk altındaki grupların güçlendirilmesi, krize ve travmaya duyarlı müdahalelerin gerçekleştirilmesi bulunmaktadır.⁵¹

Sosyal hizmet uzmanları birey ve toplum için savaşın ortaya çıkardığı yıkıcı sonuçların ortadan kaldırılmasına yönelik terapötik yaklaşımları kullanmaktadır. Bu yaklaşımların başında krize müdahale uygulamaları gelmektedir. Kriz müdahalesi, uzun süredir devam eden sorunlara değil, acil sorunlara odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, yaşanan mevcut olumsuz etkilere karşı bir yanıt geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle kriz durumlarında, sosyal hizmet uzmanlarının hızlı karar vermesi ve müracaatçıların ihtiyaçlarının karşılanmasında hızlı çalışması gereklidir. Sosyal hizmet uzmanları müracaatçı sisteminin mevcut sorunla başa çıkma yeteneğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte kaynak bulucu, danışman, savunucu ve aktivist rolü üstlenilmektedir.⁵²

Sosyal hizmet uzmanları savaş ve çatışmalar bağlamında barışın tesis edilmesinde ve risk altındaki grupların korunmasında önemli savunucular olarak yer almaktadır. Savunuculuk, kamusal otoriteler

ile irtibat kurmayı, lobicilik yapmayı, komitelere dâhil olmayı, müracaatçıların gereksinimleri için duruş sergilemeyi ve meslektaşlarla çalışmayı içermektedir. Özellikle savaştan olumsuz etkilenen müracaatçı sistemleri için fon ve kaynak tahsis edilmemesi, güvenliğin sağlanamaması ve insani hizmetlere erişim olmaması, hali hazırda yetersiz hizmet alan birçok kişiyi yeniden mağdur etme riskini taşımaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları, savaşın yarattığı ihtiyaçların karşılanmasında ve yeni sorunlarla başa çıkma kapasitelerinin artırılmasında kaynakların genişletilmesi için savunuculuk yapmaktadır.⁵³

Sosyal hizmet uzmanları savaş ve çatışmalardan etkilenen toplulukların güçlendirilmesi için çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu alandaki sosyal hizmet uygulamalarının temel amaçları arasında müracaatçı sisteminin desteklenmesi, başa çıkma kapasitelerinin artırılması, ihtiyaç duyulan hizmetlere erişim sağlanması ve acil durumların yönetilmesi bulunmaktadır.⁵⁴ Bu nedenle savaş gibi şokların etkisinin belirlenmesinde müracaatçıları çevreleyen sistemlerdeki mevcut koruyucu kapasiteleri ve eksiklikleri değerlendirmek çok önemlidir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının çatışma veya savaşın gidişatını etkileyemeyecekleri, ancak bunlardan etkilenen insanların gereksinimlerinin karşılanması için kaynakların seferber edilmesinde veya görünür kılınmasında kilit unsur olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının sağlık kuruluşlarının acil durum planına dâhil edilmesi ve savaştan etkilenen ve yerinden edilen kişiler için hak temelli yardımların sağlanması gereklidir. Örneğin, sosyal hizmet uzmanları yerinden edilmiş topluluklara kamplarda barınma yeri sağlanması ve temel insani hizmetlere erişimde kaynakların edinilmesi için destek sağlayabilmektedir. Bununla beraber savaş ortamlarında zorla yerinden edilmiş savunmasız grupların başında gelen çocukların, kadınların, yaşlıların, engellilerin ve hastaların korunmasında, aile birleşiminin sağlanmasında sosyal hizmet uzmanları rol alabilmektedir.⁵⁵

Sosyal hizmet uzmanları savaş ve çatışmaların ardından sıklıkla görülen ruh sağlığı bozuklukları olan müracaatçılarla çalışmaktadır. Bu çalışmaların temelinde travmaya duyarlı uygulamalar bulunmaktadır. Savaş travmasına maruz kalmış yetişkinler, kadınlar ve çocuklardan oluşan özel gereksinim gruplarının davranışsal belirtilerinin bu çerçeveden değerlendirilmesi gereklidir. Yoğun kaygı, korku, sosyal işlevsellikte bozulma, fiziksel (aşırı uyarılmışlık hali, uyku ve yeme sorunları, gerginlik vb.) ve bilişsel (depersonalizasyon ve derealizasyon gibi psikotik belirtiler, kaçınma, yeniden yaşantılama vb.) alanlarda sorunlar travmatik stres tepkilerinin var olması adına ipuçları verebilir. Savaş nedeniyle yakınların kaybı, beden bütünlüğünün bozulması, şiddet sahnelerine tanıklık gibi zorlayıcı deneyimleri olan kişiler, psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyabilir. Travmatik olayı yeniden yaşantılama korkusu, bireyin yüksek sesten, kalabalıktan ve sosyal çevreyle olan diğer tüm etkileşim alanlarından kaçınmasına neden olabilir. Özel gereksinim gruplarında bulunan bireyler kendilerini ifade etmekte güçlük çekebilir. Travmaya duyarlı sosyal hizmet, travma belirtilerini tanımayı, travmanın etkisini kabul etmeyi, travma deneyiminin etkilerini ele almak için yolları belirlemeyi ve aktif olarak insanların daha fazla travma yaşamasını önlemeyi gerektirir. Travmaya duyarlı sosyal hizmet uzmanları yalnızca sorun yaratan davranışlara odaklanmak yerine, ilk etapta bu davranışlara yol açan etmenleri anlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda müracaatçıların geçmişini, travma yaratan stresörleri ve müracaatçı için uygun olan müdahale planının karmaşık doğasını derinlemesine incelemektedir. Sosyal hizmet uzmanı, müracaatçıların benzersiz deneyimlerine karşı duyarlı olarak terapötik ilişkiyi besler, etkili tedavi ve iyileşmeye elverişli bir ortam yaratır. Bu doğrultuda travmatik stres tepkileri gösteren müracaatçılara destek olmak amacıyla sosyal danışmanlık sağlanabilmektedir. Bu çalışmalar psikolojik ilk yardım temelli uygulamalar ile başlamaktadır. Travmaya duyarlı uygulamalar sayesinde travmanın yol

açtığı bilişsel, fiziksel, duygusal ve davranışsal belirtiler izlenebilir; psikoterapötik ve semptomatik müdahaleler gerçekleştirilebilir.⁵⁶

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Sosyal Hizmet Uygulamaları

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından geçen kısa bir sürede durum bir kriz halini almıştır. Sosyal hizmet uzmanları uluslararası bağlamda savaşa maruz kalan ve aynı zamanda zorla yerinden edilen topluluklar için sosyal koruma sistemlerinin güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin, Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden kısa bir süre sonra bir eylem çağrısı yayınlamıştır. Bu çağrıda Ukrayna'daki savaşın ölüm, yıkım, insan hakları ihlali, geniş çaplı mülteci hareketleri ve insanların travmatize edilmesi ile sonuçlanacağına dikkat çekilmiştir. IFSW, bu krizden etkilenen tüm insanların yanında olduğunu, Ukrayna halkının kendi ulusu, kimlikleri ve tahakkümden kurtulma özgürlüğü için sosyal hizmet uzmanlarının rol alacağını belirtmiştir. Aynı zamanda bu çağrıda Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımların, başta Ruslar olmak üzere birçok ülke için yoksulluğun büyümesini hızlandıran sonuçları olacağı da belirtilmiştir.⁵⁷ Ukrayna'daki savaş sebebiyle zorla yerinden edilen birçok mültecinin insani koridorlar aracılığıyla Avrupa'nın diğer bölgelerinde ve dünya çapındaki diğer ülkelerde sığınma yoluyla güvenlik arayışında olduğu ifade edilmiştir. Mültecilerin güvenliği açısından devletlerin yapacakları çalışmalarda sosyal hizmet uzmanlarının dayanışmasının güçlendirilmesi için IFSW kanalıyla bir ağ oluşturulmuştur.⁵⁸

Ukrayna'da gerek savaştan etkilenen topluluğun gerekse sosyal hizmet uzmanlarının durumu hakkında bilgi vermek üzere Ukrayna Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından bir açıklama yapılmamıştır. Buna karşılık, Ukrayna Savaşı'ndan etkilenen ve yerinden edilen toplulukların korunmasında dünya çapındaki pek çok sosyal hizmet meslek örgütü açıklamalarda bulunmuştur. Örneğin, İngiliz

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (BASW) bu toplulukların insani koridorlarda korunmalarının, göç ettikleri ülkelerde iyi karşılanmalarının ve göç edilen topluma bir yük olmadıklarına dair tutumların yaşadıkları travmayı hafifletmede önemli olacağını ifade etmiştir. BASW çatısı altında oluşturulan “Sınır Tanımayan Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği” Ukraynalı mültecileri korumak için BM 1951 Sözleşmesi kapsamında hükümeti görevini yerine getirmeye çağırmıştır. Bunun sonucunda çatışmadan kaçanlara ve insani koridorlar vasıtasıyla göç eden topluluklara ilk 24 saat içinde destek vermeye hazır olan 'Ukrayna için Evler' projesi başlatılmıştır.⁵⁹ Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW) savaşı kınamak için dünya genelinde sosyal hizmet uzmanlarının yanında yer aldığını belirtmiştir. Putin'in güç, kontrol hırsı ve nefret dolu söylemi yüzünden masum hayatlar kaybedildiğini ifade eden NASW, savaşın insanların yaşamları üzerindeki yıkıcı etkisinin azaltılmasında sosyal hizmet uzmanlarının önemli görevlere sahip olduğunu ortaya koymuştur.⁶⁰ İrlanda Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (IASW), Ukrayna'daki krizin savaş bölgesinden hayatlarını kurtarmak için kaçan etnik azınlık grupları arasındaki sosyal ve ırksal eşitsizlikleri arttırdığını ifade etmiştir. Türkiye'de Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Ukrayna'da yaşanan savaşı lanetlediğini, insan yaşamı ve gelişimi için sosyal hizmet uzmanlarının mesleki müdahalelerine tüm güçleriyle katkı vereceklerini belirtmiştir.⁶¹

Meslek örgütlerinin Ukrayna Savaşı'ndan etkilenen toplulukları desteklemek amacıyla dayanışma içerisinde yürüttüğü ortaklık oluşturma çabaları “Barış İçin Sosyal Hizmet Ağı”nın kurulmasını sağlamıştır. Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) ve İngiliz Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (BASW) ile diğer ülkelerdeki sosyal hizmet kuruluşlarıyla bağlantıları olan bu ağ, hem Ukrayna Savaşı'ndan etkilenen toplulukları hem de bu alanda görev yapan sosyal hizmet uzmanlarını desteklemek için kurulmuştur.⁶² Bu ağ temelde iki alandaki uygulamaların desteklenmesini sağlamaktadır. Bunlardan ilki savaş nedeniyle Ukrayna'dan diğer

ülkelere göç eden toplulukların korunması; diğeri ise ülkede kalan insanlara yardım edilmesiyle ilgilidir. Barış İçin Sosyal Hizmet Ağı, gece boyunca ve gündüz sirenlerin çaldığı sığınaklarda Ukrayna'daki sosyal hizmet uzmanlarıyla çalışmalar yapmakta, sahadan bilgiler almakta ve meslek elemanlarına süpervizyon vermektedir. Savaş sahasında görev yapan sosyal hizmet uzmanları, çocukları ve aileleri yeniden birleştirmeye çalışmaktan yiyecek, su, giyecek, ilaç, barınma ve jeneratör bulma gibi pratik yardım sağlamaya kadar, mümkün olan her yerde insanlara yardım etmektedir. Aynı zamanda Barış İçin Sosyal Hizmet Ağı, savaş nedeniyle zorla yerinden edilen Ukraynalı toplulukları göç sırasında korunmayı, bu süreçte bu toplulukların güvenliğini ve gereksinimlerini sağlamayı, diğer ülkeleri Ukraynalı mültecileri karşılamaya hazırlamayı ve ev sahibi ülkelere yerleşmek için sığınma talep edenlere yardım etmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte bu ağ tarafından Ukrayna'dan gelen öğrenciler için burs sağlanması ve Ukraynaca konuşan sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilmesi taahhüt edilmektedir.⁶³

Sosyal hizmet uzmanları insani yardım örgütleriyle (örneğin, Ukrayna Kızılhaçı, İngiliz Kızılhaçı, UNICEF ve Ukrayna Sosyal Politika Bakanlığı gibi kuruluşlar) yoğun işbirliği kurmakta ve kaynak sağlanması yönünde çalışmalar yapmaktadır. Örneğin, hedef ülkeler mültecilerden kimlik kartı veya pasaport dışında ilave belge talep etmemektedir. Göçmenlerin ev sahibi ülkede mülteci statüsü alabilmesi için Ukrayna vatandaşı olmaları veya yabancıların resmi olarak Ukrayna'da ikamet etmeleri gerekmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri, Ukraynalı mültecilere üç yıllık ikamet ve çalışma izni vermekte, barınma, sağlık ve eğitim gibi hizmetler sunmaktadır.⁶⁴ UNICEF tarafından bölgeye 168 ton insani yardım malzemesi gönderilmiş, 47 mobil ekip ile çocuklara ve ailelerine psikososyal hizmet sunulmuş ve refakatsiz göçmen çocukların tespiti için çevrim içi ihbar hattı devreye alınmıştır.⁶⁵

SONUÇ VE ÖNERİLER

Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle başlayan süreçte birçok kent büyük zarar görmüş, milyonlarca insan zorunlu göç çerçevesinde yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan insani dramı kadın, yaşlı, çocuk ve engelli gibi kırılgan gruplar ağır bir şekilde deneyimlemiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'ya yönelen en büyük kitlesel göç olarak adlandırılan bu süreçte yüz binlerce insan başta Polonya olmak üzere komşu ülkelere zorunlu göç gerçekleştirmiştir. Savaşa bağlı olarak güvenlik, barınma, sağlık hizmetlerine erişim, bakım verme ve çocuk refahı başta olmak üzere birçok alanda önemli riskler ortaya çıkmıştır. Ukrayna'da kentlerin füze-hava saldırılarının hedefinde yer alması ve ateşkesin uzun süre gerçekleşmemesi sonucunda insani koridorların tesisi büyük önem kazanmıştır. İnsani koridorlar, sivil halkın bölgeden güvenli tahliyesi, başta yaşam hakkı olmak üzere temel hak ve hürriyetlerinin güvence altına alınabilmesi ve göçmen gruplara psikososyal hizmetlerin sunumu için kilit işlevler üstlenmiştir.

Savaşta özel gereksinime sahip olan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması son derece önemlidir. Ukrayna'da insani yardımların, ülkeyi terk edemeyen mağdurlara ulaştırılması için insani koridorların güvenliğinin alınması ve açık tutulması gereklidir. Risk grupları için alternatif insani koridorların kurulması acil bir önceliktir. İnsani yardım kapsamında destek veren sivil toplum kuruluşlarındaki çalışanların bölgeye erişimi, insani yardım malzemelerinin güvenli ve engelsiz erişiminin insani koridorlar üzerinden sağlanması insan hakları mevzuatı kapsamında sağlanması gereken bir diğer zorunluluktur. Bundan dolayı külfet paylaşımı kapsamında insani koridorlardaki erişimin sağlanması ve alternatif insani koridorların oluşturulması gerekmektedir. Özellikle devletlerin uluslararası sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalar yapmaya devam etmeleri önemlidir. Ayrıca savaştan etkilenen Ukrayna vatandaşlarına insani

koridorlar aracılığı ile gıda, temiz su, sağlık malzemeleri, ilaç, barınma ve koruma malzemeleri gibi temel insan ihtiyaçlarının yanında çadır, battaniye ve uyku tulumlarının insani koridorların başladığı ya da bittiği yerlere iletilmesi büyük önem arz etmektedir. Sosyal hizmet mesleği savaş ve çatışmalardan etkilenen toplulukların güçlendirilmesinde önemli roller üstlenmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı gerek savaştan etkilenen gerekse zorla yerinden edilen bireylerin korunmasını gerekli kılan bir kriz ortamı yaratmıştır. Dünyanın dört bir yanında faaliyet gösteren sosyal hizmet örgütleri savaşı kınarken, travmatize olan topluluğun gereksinimlerinin karşılanmasında sosyal hizmet uzmanlarının fonksiyonları üzerine vurgu yapılmıştır. Sosyal hizmet uzmanları uluslararası bağlamda geliştirdikleri ortaklık sonucunda "Barış İçin Sosyal Hizmet Ağı"nın kurulmasını sağlamıştır. Bu ağ, Ukrayna'dan kaçan mültecilerin ihtiyaçlarına cevap vermenin yanı sıra ülkede kalan insanlara yardım etmek için profesyonelleri ve toplulukları koordine etmektedir. İki temel misyon çerçevesinde faaliyet gösteren ağ, savaş sahasında şartlardan olumsuz etkilenen bölge halkının gıda, ilaç, barınma ve elektrik gibi pratik ihtiyaçlarının ve psikososyal gereksinimlerinin karşılanmasına odaklanmaktadır. Diğer yandan Ukrayna'dan göç eden toplulukların insani koridorlarda korunması göç edilen ülkelere mültecilerin olumsuz şartlarla karşılaşmaması, özel gereksinim gruplarında yer alan kadın, çocuk, engelli, yaşlı ve hastaların güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu ağ hem savaş sahasında hem de göç yolunda mesleki müdahalelerini gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanlarını desteklemektedir. Bölgesel düzeyde gerçekleşmesine karşın etkileri küresel olarak hissedilen zorunlu göçün ve insani koridorlardaki travmatik yaşam deneyimlerinin, sosyal hizmetin insan hakları ve sosyal adalet gibi temel değerleri ışığında ele alınmasının önemini önümüzdeki süreçte daha iyi anlaşılacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Sacchi, C. (2022). "Protection of Perinatal Mental Health During the War in Ukraine". The Lancet Regional Health Europe, 1-2.
2. OHCHR. (2022). "Ukraine: Civilian Casualty Update". Erişim adresi: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/ukraine-civilian-casualty-update> (Erişim tarihi: 20.03.2022).
3. IOM. (2022). "IOM Warns of Increased Risk of Trafficking in Persons for People Fleeing Ukraine". Erişim adresi: <https://www.iom.int/news/iom-warns-increased-risk-trafficking-persons-people-fleeing-ukraine> (Erişim tarihi: 17.03.2022).
4. IOM. (2022). "Ukraine IDP Figures General Population Survey". Erişim adresi: <https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/IOM> (Erişim tarihi: 27.03.2022).
5. UNFPA. (2022). "Ukraine: Conflict Compounds the Vulnerabilities of Women and Girls as Humanitarian Needs Spiral". Erişim adresi: <https://www.unfpa.org/ukraine-war> (Erişim tarihi: 23.03.2022).
6. UNICEF. (2022). "War in Ukraine Poses Immediate Threat to Children". Erişim adresi: <https://www.unicef.org/emergencies/war-ukraine-pose-immediate-threat-children> (Erişim tarihi: 27.03.2022).
7. Abadan-Unat, N, Bilecen, B. (2020). "The Turkey-Germany Migration Corridor". In: T. Bastia, R. Skeldon (Ed.). *Handbook of Migration and Development* (458-463). New York: Routledge.
8. Olayo-Méndez, A, Haymes, S, Vidal de Haymes, M. (2014). "Mexican Migration-Corridor Hospitality". *Peace Review*, 26 (2), 209-217.
9. Guru, S. (2010). "Social Work and the War on Terror". *British Journal of Social Work*, 40 (1), 272-289.
10. Gupta, R, C. (2015). "Handbook of Toxicology of Chemical Warfare Agents". New York: Academic Press.
11. NPR. (2022). "Why Luhansk and Donetsk Are Key to Understanding the Latest Escalation in Ukraine". Erişim adresi: <https://www.npr.org/2022/02/22/1082345068/why-luhansk-and-donetsk-are-key-to-understanding-the-latest-escalation-in-ukrain> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
12. Forbes. (2022). "Russia Authorizes Putin's Request for Military Deployment Outside Russia". Erişim adresi: <https://www.forbes.com/sites/dereksaul/2022/02/22/russia-authorizes-putins-request-for-military-deployment-outside-russia/?sh=1abeceaa47fa> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
13. Bloomberg. (2022). "Ukraine Seeks to Declare Nationwide State of Emergency". Erişim adresi: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-23/ukraine-seeks-to-declare-nationwide-state-of-emergency-kzzeqqe7> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
14. DW. (2022). "Russia Launches Massive Invasion of Ukraine as It Happened". Erişim adresi: <https://www.dw.com/en/russia-launches-massive-invasion-of-ukraine-as-it-happened> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
15. New York Times. (2022). "For Ukraine's Refugees, Europe Opens Doors That Were Shut to Others". Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2022/02/26/us/politics/ukraine-europe-refugees> (Erişim tarihi: 27.02.2022).
16. BM. (2022). "Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto". Erişim adresi: <https://www.un.org/press/en/2022/sc14808.doc.htm> (Erişim tarihi: 26.02.2022).
17. BBC. (2022). "Ukraine Invasion: Kyiv Imposes Curfew amid Sabotage Fears". Erişim adresi: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60539122> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
18. BM. (2022). "More Than Half A Million Have Fled Ukraine, UN Refugee Agency Reports". Erişim adresi: <https://news.un.org/en/story/2022/02/1112872> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
19. Firstpost. (2022). "Kyiv, Kharkiv, Kherson, Berdyansk, Mariupol: The Significance of the 5 Ukrainian Cities that Russia is Gunning for". Erişim adresi: <https://www.firstpost.com/world/kyiv-kharkiv-kherson-berdyansk-mariupol-the-significance-of-the-5-ukrainian-cities-that-russia-is-gunning-for> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
20. BM. (2022). "General Assembly Resolution Demands End to Russian Offensive in Ukraine". Erişim adresi: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
21. ABC News. (2022). "Second Round of Talks Between Russia and Ukraine End with No Cease-Fire". Erişim adresi: <https://abcnews.go.com/International/2nd-round-talks-russia-ukraine-end-cease-fire/story?id=83226054> (Erişim tarihi: 24.03.2022).
22. Aljazeera. (2022). "Latest Ukraine Updates: Moscow Resumes Offensive on Mariupol". Erişim adresi: <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/4/russia-ukraine-moscow-blocking-access-to-facebook-liveblog> (Erişim tarihi: 23.03.2022).
23. Skynews. (2022). "Ukraine War: Mariupol Evacuation Halted Again as Russia Regroups Forces". Erişim adresi: <https://news.sky.com/story/ukraine-invasion-second-attempt-to-evacuate-mariupol-to-begin-as-temporary-ceasefire-announced> (Erişim tarihi: 21.03.2022).
24. NTV. (2022). "Rusya ve Ukrayna'dan Antalya Zirvesi". Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/ukrayna-savasi/rusya-ve-ukraynadan-antalya-zirvesi-lavrov-ve-kuleba-gorustu> (Erişim tarihi: 11.03.2022).
25. Yılmaz, A. (2014). "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri". *Electronic Turkish Studies*, 9 (2), 1686-1705.
26. Alix-Garcia, J, Saah, D. (2010). "The Effect of Refugee Inflows on Host Communities: Evidence From Tanzania". *The World Bank Economic Review*, 24 (1), 148-170.
27. Wood, B. (1994). "Forced Migration: Local Conflicts and International Dilemmas". *Annals of the Association of American Geographers*, 84 (4), 607-634.
28. Becker, O, Ferrara, A. (2019). "Consequences of Forced Migration: A Survey of Recent Findings". *Labour Economics*, 59, 1-16.
29. Betts, A. (2010). "The Refugee Regime Complex". *Refugee Survey Quarterly*, 29 (1), 12-37.
30. Ruiz, I, Vargas-Silva, C. (2013). "The Economics of Forced Migration". *The Journal of Development Studies*, 49 (6), 772-784.
31. Gill, N, Caletrio, J, Mason, V. (2011). "Introduction: Mobilities and Forced Migration". *Mobilities*. 6 (3), 301-316.
32. Berker, A. (2016). "Zorunlu Göçün Yol Açtığı Refah Kaybının İncelenmesi: Yaşam Memnuniyeti Yaklaşımı". *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 43, 675-706.
33. UNHCR. (2022). "Ukraine Refugee Situation". Erişim adresi: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> (Erişim tarihi: 22.03.2022).
34. UNFPA. (2022). "Ukraine: Conflict Compounds the Vulnerabilities of Women and Girls as Humanitarian Needs

- Spiral". Erişim adresi: <https://www.unfpa.org/ukraine-war> (Erişim tarihi: 23.03.2022).
35. Karataş, M, Duyan, V. (2021). "Kitlesele Göç, Sosyal Kabullenme ve Uyum Bağlamında Türkmen İşçilerin Deneyimleri". OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18 (42), 5482-5515.
36. Joseph, J, Narendran, V. (2013). "Neither Here Nor There: An Overview of South-South Migration from Both Ends of the Bangladesh-India Migration Corridor". Rotterdam: ISS.
37. Keygnaert, I, Guieu A. (2015). "What the Eye does not See: A Critical Interpretive Synthesis of European Union Policies Addressing Sexual Violence in Vulnerable Migrants". Reproductive Health Matters, 23 (46), 45-55.
38. Martin, S, Weerasinghe, S, Taylor, A. (2014). "What is Crisis Migration?" Forced Migration Review, (45), 5-6.
39. Perkowski, N. (2016). "Deaths, Interventions, Humanitarianism and Human Rights in the Mediterranean Migration Crisis". Mediterranean Politics, 21 (2), 331-335.
40. İneli-Ciğer, M. (2016). "Neden Devletler Kitlesele Mülteci Akınlarında Külfet Paylaşımında Bulunurlar?" Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (2), 65-110.
41. Terzi, M. (2018). "Yönetilebilir Göç Politikaları ve Külfet Paylaşımı Üzerine: Suriyeli Sığınmacılar Örneği". TESAM Akademi, 5 (1), 203-234.
42. Lava, S., A, Luca, D, Winter, P. (2022). "Please Stop The Russian-Ukrainian War-Children will be More than Grateful". European Journal of Pediatrics, 1-3.
43. Avrupa Birliği. (2022). "Information for People Fleeing the War in Ukraine". Erişim adresi: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/information-people-fleeing-war-ukraine_en#preparing-to-leave (Erişim tarihi: 23.03.2022).
44. Charnley, H. M, Langa, J. (1994). "Community Based Interventions for Separated Children in Mozambique: The Family Tracing and Reunification Program". Community Alternatives: International Journal of Family Care, 6 (1), 115-131.
45. OCHA. (2022). "Update on IDP Figures in Ukraine". Erişim adresi: <https://reliefweb.int/report/ukraine/update-idp-figures-ukraine-18-march-2022-enuk> (Erişim tarihi: 24.03.2022).
46. Kamali, M. (2016). "War, Violence and Social Justice: Theories for Social Work". New York: Routledge.
47. Denov, M. (2010). "Coping with the Trauma of War: Former Child Soldiers in Post-Conflict Sierra Leone". International Social Work, 53 (6), 791-806.
48. Türkiye Psikiyatri Derneği. (2014). "Savaş ve Ruh Sağlığı". Erişim adresi: <https://psikiyatri.org.tr/1340/tpd-basin-aciklamasi-savas-ve-ruh-sagligi> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
49. Denov, M.C, Shevell, M. (2019). "Social Work Practice with War-Affected Children and Families: The Importance of Family, Culture, Arts, and Participatory Approaches". Journal of Family Social Work, 22 (1), 1-16.
50. Buila, S. (2010). "The NASW Code of Ethics Under Attack: A Manifestation of the Culture War within the Profession of Social Work". Journal of Social Work Values and Ethics, 7 (2), 1-8.
51. Chapin, M. (2011). "Family Resilience and the Fortunes of War". Social Work in Health Care, 50 (7), 527-542.
52. Martz, E. (2010). "Trauma and Rehabilitation After War and Conflict". New York: Springer.
53. Weinberg, M, Harel, H, Shamani, M. (2017). "War and Well-Being: The Association between Forgiveness, Social Support, Posttraumatic Stress Disorder, and Well-Being During and After War". Social Work, 62(4), 341-348.
54. Tuncay, T, Akçay, S. (2018). "Terörizmin Psikososyal Etkileri ve Sosyal Hizmet Uzmanının Rollerini". Toplum ve Sosyal Hizmet, 29 (2), 307-334.
55. George, M. (2012). "Migration Traumatic Experiences and Refugee Distress: Implications for Social Work Practice". Clinical Social Work Journal, 40 (4), 429-437.
56. Levenson, J. (2017). "Trauma-Informed Social Work Practice". Social Work, 62(2), 105-113.
57. IFSW. (2022). "IFSW Action on Ukraine Crisis". Erişim adresi: <https://www.ifsw.org/ifsw-action-on-ukraine-crisis> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
58. IFSW. (2022). "Military Aggression in Ukraine". Erişim adresi: <https://www.ifsw.org/military-aggression-in-ukraine> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
59. BASW. (2022). "Call for Social Work Voices on War in Ukraine". Erişim adresi: <https://www.basw.co.uk/resources/psw-magazine/psw-online/call-social-work-voices-war-ukraine> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
60. Joyner, M. (2022). "NASW Condemns War in Ukraine". Erişim adresi: <https://www.socialworkers.org/News/News-Releases/ID/2408/NASW-condemns-war-in-Ukraine> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
61. SHUDER. (2022). "Yaşamı Çoğaltmak ve İnsanı Yaşatmak için Savaşa Hayır". Erişim adresi: <http://shuder.org/ukraynasavasi> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
62. Dominell, L. (2022). "Social Work for Peace Profession Responds to the War in Ukraine". Erişim adresi: <https://www.basw.co.uk/resources/psw-magazine/psw-online/social-work-peace-%E2%80%93-profession-responds-war-ukraine> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
63. Preston, R. (2022). "For Some Fleeing Ukraine, The Trauma Will Never End". Erişim adresi: <https://www.communitycare.co.uk/2022/03/15/for-some-fleeing-ukraine-the-trauma-will-never-end> (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
64. BBC. (2022). "How Many Ukrainians Have Fled Their Homes and Where Have They Gone?". Erişim adresi: <https://www.bbc.com/news/world-60555472> (Erişim tarihi: 25.03.2022).
65. UNICEF. (2022). "Every Single Minute, 55 Children Have Fled Their Country". Erişim adresi: <https://www.unicef.org/press-releases/particularly-shocking-every-single-minute-55-children-have-fled-their-country> (Erişim tarihi: 21.03.2022).